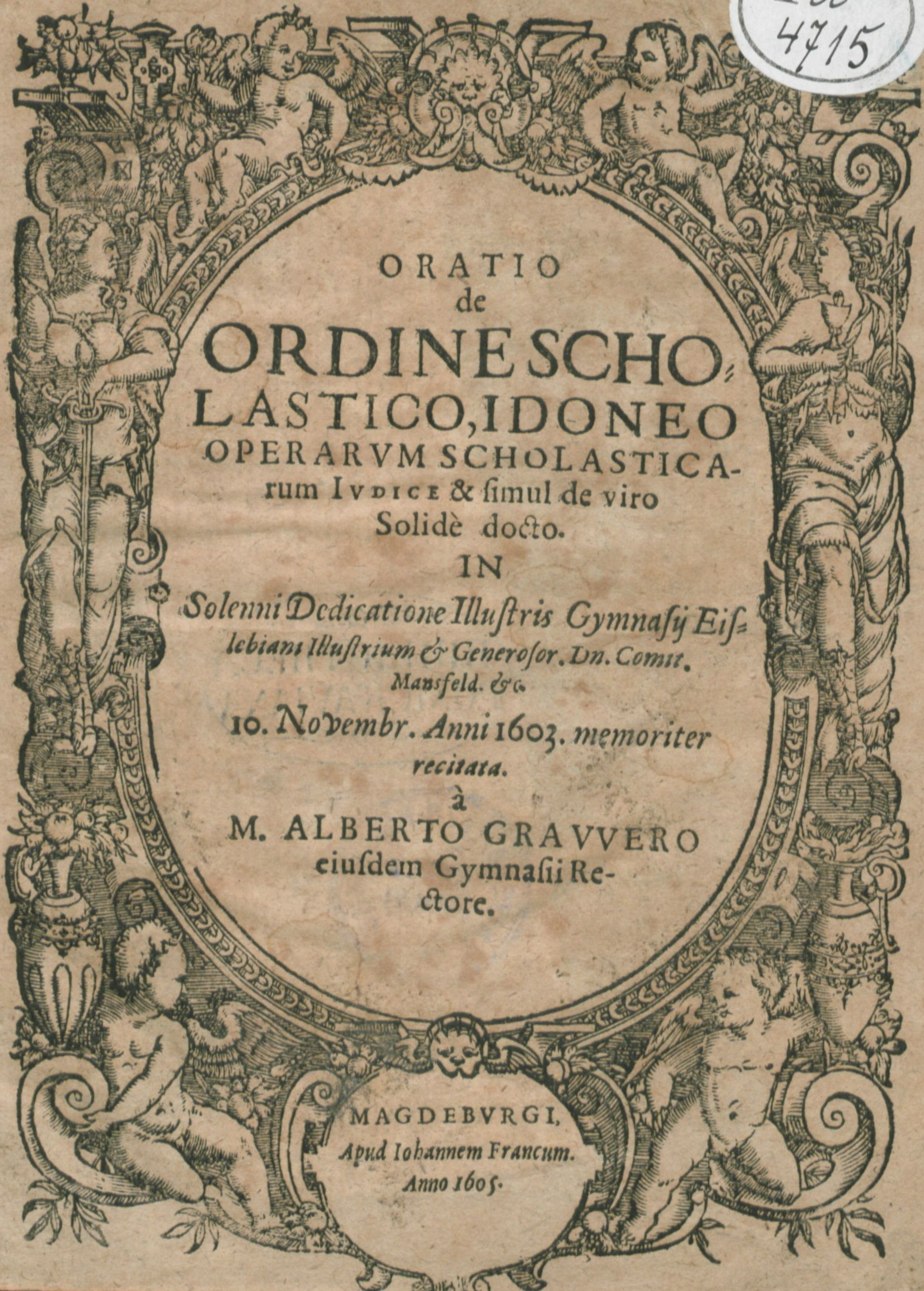

Q.K. 514, 8

X 200 50 58

Ya
4715

ORATIO
de
**ORDINE SCHOLASTICO, IDONEO
OPERARVM SCHOLASTICA-**
rum IVDICE & simul de viro
Solidè docto.

IN
Solemni Dedicacione Illustris Gymnasij Eis-
lebiani Illustrum & Generosor. Dn. Comit.
Mansfeld. &c.

*10. Novembr. Anni 1603. memoriter
recitata.*

à
M. ALBERTO GRAVVERO
eiusdem Gymnasii Re-
ctore.

MAGDEBURGI,
Apud Iohannem Francum.
Anno 1605.

ORDINE SCHE
LANTON BOV
OPR
THE

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

MAGDEBURG
KUNST-UND
HISTORISCHES MUSEUM

AMPLISSIMO, CLARIS-
SIMO AC CONSULTISSIMO VIRO DN.

Andreae Tallingeri I. V. D.

ac

ILLVSTRIS ET GENEROSI DN. DN. BRV-
nonis Comitis Mansfeldici & Nobilis Domini in Hel-
drungen &c. Consiliario prudentissimo, Do-
mino & amico meo singu-
lari S.

Hanc de ordine Scholastico Oratiuncu-
lam, Vir Clarissime, dum monitis quo-
rundam amicorum impulsus evulgo,
multorum sinistra iudicia quidem præ-
video, nec tamen metuo. Nam nume-
rò mihi in mentem fuit, ut cum comico
loquar, rectè dictum:

*Omnes bonos bonasq; accurare addeces,
Suspicionem & culpam ut ab se segregent.*

Sed non minus rectè ab altero responsum reor:
Non potest utrumque fieri

*Ne admittam culpam ego sum meo promus pectori:
Suspicio est in pectore alieno sita.
Nam nunc ego si te surripuisse aspicer
Iovi coronam de capite è capitolio.
Quod in culmine astat summo, si id non feceris,
Atq; id tamen mi lubeat: suspicari er
Qui tu id prohibere me potes, ne suspicer?*

A 2

Qua-

Quapropter cum eodem Comico ad eiusmodi sinistra
iudicia respondeo ex Trinummo.

Est, atq; non est mihi in manu

Quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est.

Hinc etiam fit, ut insperata sæpe accidant magis,
quemadmodum Plautus insigne illud, teste A. Gellio,
linguæ latinæ decus alibi inquit, quàm quæ speres. Vo-
lui aliis accuratius de rebus Scholasticis cogitandi oc-
casionem præbere, quem finem si fuero assecutus, ac-
quiesco. Si quis mihi aliam affingat mentem, & de se
dicta forsan arbitretur, quæ dicta non sunt, ego imbe-
cillitatis ingenii ipsius culpam præstare non possum.
A culpâ sum liber, licet fortè maneat suspicio. De ma-
gnis Scholarum Germaniæ incommodis, quæ hoc
octennio, quo in officio Scholastico vixi, observavi,
& in Hungariâ & Germania, eisq; dextre amovendis,
si Deus voluerit, alibi agetur. Sermo mihi est de Scho-
lis in genere.

Tibi autem Vir clarissime, hoc quicquid est, inscri-
bere volui, quia te amicum ac familiarem meum novi,
cui pectus sapit. Edepol. ut ex Comico concludam,
haud dicam dolo.

Sunt quos scio esse amicos, sunt quos suspicor:

Quorum ingenia atq; animos non possum noscere,

Ad amici partem, an ad inimici perveniant.

Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus,

Si quid scis me fecisse inscitè aut improbè,

Si id non accusas, tu ipse obiurgandus es, scio.

Vale, vive diu prospereque. Islebii, Anno 1603.

T. Excell.

addictiss.

M. Albertus Gravverus.

Ita

Ta est, ut dixi in concione hodiernâ de Scholâ Elisæi habitâ, Reverende, clarissime ac doctissime Dn. Superintendens, fautor & amice colende, ita est Magnifice, Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi, Reverendi, Clarissimi, Doctissimi atq; Humanissimi viri, multa sunt, quæ incrementum Ecclesiarum ac Scholarum admodum impediunt. Nimium enim hic morbus mores invasit bonos: ita plerique omnes iam sunt intermortui, sed dum illi ægrotant, interim mores mali, quasi herba irrigua, ut insigne illud decus latine linguæ, Plautus loquitur, succreverunt vberimè. Neq; quicquam nunc vile est, nisi mores mali, eorum licet iam messem metere maximam, ferè singuli plus inhiant opibus suis & divitiis, quàm ut Scholarum & Ecclesiarum emolumentum promoveant, nimioque nunc pluris faciunt pauciorum gratiam, pars hominum, quàm id, quod proficit pluribus: illud conducibile vincunt gratiæ, quæ in rebus multis obstant, odiosæ sunt, remoramq; faciunt rei literariæ, publicæ ac privatæ. Quapropter etiam multas res fimitu in corde meo verso, multum in cogitando dolorem indipiscor, magisterque mihi exercitor animus me in moerorem rapit, dum mecum perpendo ac mente meâ revolveo, quantis cladibus ex nupero incendio Schola nostra vix non fuerit penitus vastata, quantis difficultatibus pressa, quàm vario impetu concussa. Quid enim mali, quæso, Scholæ nostræ, cuius regimen ante quadriennium mihi fuit legitime commissum, non accidisse opinaris? cuius ædificium igni rapidissimo deflagavit, cuius alumni hospitii ac

sustentatione necessariâ destituti, hinc inde sunt disper-
si, cuius plurimi præceptores eiusdem ignis violentiâ
non leviter læsi ac turbati, cuius ordo convulsus, cuius
ob id malum tot tantæq; miseriæ, adversitates ac in-
commoditates fuere, vt vix faciem Scholæ ad tempus
repræsentare videretur. Hæc quamvis memoratu sint
dura, ut cum Comico loquar, omninò tamen ut pate-
at nos causam lætandi DEOq; gratias agendi non exi-
guam habere, cum Scholæ nostræ ædificium plurimâ ex
parte sit resectum, dicenda sunt.

Gratias itaq; primùm agimus DEO ter. Opt. Max.
qui rursus locum Musis aptum ex merâ suâ misericor-
diâ nobis concedere, mediaq; idonea ad Scholæ ædifi-
cium reparandum suppeditare voluit.

Gratias etiam agimus Illustribus ac Generosis
Dominis Comitibus Mansfeldicis omnibus & singu-
lis, Dominis nostris clementibus, quod suâ etiam pa-
ternâ curâ huic salutari ac pio negotio deesse nolue-
runt.

Gratias denique agimus omnibus iis, qui liberali
suâ beneficiâ ac beneficâ liberalitate, precibus, con-
siliis, auxiliisque hoc pium opus sedulò promoverunt,
rogantes æternum patrem Domini nostri Iesu Christi,
ut nostram hanc Scholam clementer conservare ac ab
omnibus malis, periculisq; protegere velit.

Hic subsistere poteram, Magnifice, Reverendi,
Amplissimi, Clarissimi, Consultissimi viri, nisi me
præsentis temporis ratio, ut longius progrediar, invi-
taret. A Equum enim arbitror nec inconueniens, si no-
vum hospitium Musarum nostrarum salutantes de or-
dine Scholastico quædam in medium protulero, non
quòd omnia, quæ quidem dici possunt de materiâ hac
amplif-

amplissima, attingere velim, id enim modum orationis excederet, sed quæ maximè ad rem facere videbuntur, breviter delibabo: quod dum conor, à vobis, auditores lectissimi, leniter dictis bonis præcariò hoc peto, vnd iusti & æqui hîc omnes sitis arbitri, & mihi vobiscum impolitiore minusque comita oratione agenti, ignoscatis. Tanta enim de re, neque satis me commodè dicturum, neque graviter declamaturum, neque eruditè & ornatè oraturum, non sum nescius. Etenim commoditati imbecillitas ingenii, gravitati ætatis defectus, eruditioni inscitia impedimento est. Verùm onus, quod sustuli, si benevolentia & æquanimitate parum allevabitis, hoc opprimi me non patiar, sed quod suscepi perferre conabor. Atq; hæc sunt quæ Musicos imitatus proaulii loco, ut Philosophus in 3. Rethoricorum ad Theodecten appellat, præfatus sum. Quare cunctis remotis ambagibus, ne in ipsis carceribus de metâ hallucinemur, ad quam acceleramus, de ordine Scholastico dicere exordior.

Dicam autem de præceptoribus & discipulis. Et cum ut plurimum culpa in præceptores transferatur, quando discipuli præfixam eruditionis metam non attingunt, non abs re fecero, si veras eius rei causas aperuero, simulq; sinistrû quorundam de hac re iudicium profligavero. Est autem id nimis varium & ferme infinitû, imò sæpius iniquissimum. Quis enim hodie aded ineptus & stolidus, quin aliquando sapientiæ præcepta Scholæ præfectis dictare dubitet? quis ita dissolutus in vitâ & moribus, quin se censorem & magistrum disciplinæ scholasticæ nonnunquam profiteatur? nullibi liberiora imò & acerbiora iudicia: nullibi plures occurrunt iudices. Videas hîc factores, factores, futores, lanios,

nios, coquos, piscatores, mercatores, rusticos, cives, doctos, indoctos, videas hîc Theologos, videas Iuriconsultos & causidicos, videas Medicos & Philosophos, & quos non? omnes liberè hîc & impunè iudicant, omnes promiscuè hoc tribunal conscendunt, nec quisquam est, qui suum iudicium, tanquam minus dextrum & accuratum rescindi patiatur. Omnia se pulchrè scire simulant, quæ ordinem scholasticum decent, cum tamen plurimi illorum nec quicquam sciant, nec quid distent æra lupinis, ut Poëta loquitur, didicerint. Indocti enim unde scirent? quippe illi iniqui iudices literas & ius neque norunt neque tenent: illorum itaque iudicium qui probaverit, cæcis de coloribus iudicium permittet. Quàm temerè igitur hoc hominum genus de discentium profectu sententiam ferat, quàm ieiunè præceptorum sæpè vel negligentiam & inscitiam obiciat, quàm inscitè & insulsè de puerorum informatione deblateret, vel hinc cuius manifestum esse poterit.

Sed hos mitto, quos à sanioris iudicii hominibus in senatum literarium non admitti scio. De doctis maior est difficultas, ægrè enim quisquam, qui se doctum profitetur, ab hoc iudicio excludi volet. Nec meâ opinione quosvis viros verè ac solidè doctos arcendos puto: cum enim indocti id præstare nequeant, meritò doctis committendum erit, nisi quis ordinem scholasticum, nullius subiectum iudicio, ineptè asseverare voluerit.

Verùm antequam sententiam ultimam feram, solidè doctum vivis prius coloribus delineandum reor, vel propterea quòd vir doctus est soboles & fructus
” quidam scholarum: mirum namque quam variè
” hunc

hunc & falsò interpolare, quàmque diversis hodie hoc
augustissimum & illustrissimum nomen immeritò af-
fingere soleant. Vulgus etenim hominum huius no-
minis valorem ignorans, cuilibet vel parum literis
tincto id attribuit, eosque qui vix tria aut quatuor ver-
ba latina proferre possunt, doctos appellat. Alii qui
oculatiores cæteris haberi volunt, ac plus sani iudicii
sibi arrogant, complurium linguarum peritos, ac im-
primis eos, qui latina & græca carmina componere
norunt, ultra verò non sapiunt, hoc honore dignantur,
quos etsi nequaquam contemnendos censeam, non
tamen eos idcirco solidâ eruditione, vel saltem erudi-
tione propriè sic dictâ excellere dixerim, cum lingua-
rum, veluti ancillarum ministerio, tantùm sapiens &
vir doctus utatur.

Ac ut plenius planiusque illi, qui laudem erudi-
tionis in cognitione linguarum collocant, quid velim
percipiant, quæsi verim ex illis, quo differre existiment
Aristotelem doctum, ab rustico græco indocto? uterque
loquitur græcè: quo item Ciceronem doctum, ab ru-
stico latino indocto? uterque loquitur latinè. Dices
forfan, illos elegantius, hos verò barbarè loqui: idcir-
co illos doctos; hos indoctos. Ridiculum: magis &
minus, ut loquuntur Philosophi, non variant speciem,
Non enim quòd hæc aqua magis est calida, illam frigi-
dam esse oportet: utraque enim est calida: nec civem
Teutonicum idcirco doctum quis asseret, quod puriori
idiomate Germanico, quàm rusticus, utitur.

Sed scio, quid sis responsurus: neminem sine co-
gnitione linguarum solidam eruditionem consequi
posse. Audio: verùm quid miraculum illud mundi, ut
a commentatore in Prologo 1 & 8. phys: appellatur,
B Aristo-

Aristoteles, quem teste Alberto lib. 3. de anima, natura
posuit regulam veritatis, & in quo summam intelle-
ctus humani perfectionem demonstravit, nonne soli-
de doctus, & tamen Romanæ linguæ ignarus? at Græ-
cus, inquires, fuit. Rectè: fuit; sed ex usu, ut nos Ger-
mani sumus; non ex arte: lingua ipsi erat vernacula.
Latinus autem non fuit, quod sufficit. Nonne Persæ o-
lim doctissimi & tamen utriusque linguæ Græcæ ac la-
tinæ ignari. Quid dicam de oculatissimo illo Philoso-
pho Averroë? Nonne satis doctè philosophatus est lin-
guâ Arabicâ? nonne doctissima opuscula Philosophi-
ca & Medica Arabicè conscripsit, quæ tandem ab alio
in Romanum sunt conversa sermonem? En Arabem do-
ctissimum Græci sermonis prorsus ignarum? nonne
Teutonicâ linguâ satis eruditè de materiis gravissimis
ac difficilimis differere & disputare possumus? en vi-
rum doctum absq; linguis, Græcâ nimirum ac Latinâ.
Vicissim monstro linguas, in rusticis græcis & latinis,
ut non dicam de nostris hominibus, quos philologos
appellant, absque eruditione, quæ non in verborum;
sed rerum scientia consistit. Sed esto: demus illis hoc
ex magnâ liberalitate, sine linguarum cognitione eru-
ditionem haberi non posse, quod tamen simpliciter
ob allatas rationes non concedimus, nec tamen sci-
entia linguarum eruditio erit: via enim non est meta,
licet beneficio viæ metam attingam: nec malleus est
clavus, licet malleo faber veluti instrumento clavum
conficiat.

Et ut summatim dicam: servus ne sumat sibi ho-
norem Domini, nec ancilla sit hera. Cuperem etiam
audire ex illis, cur non & hos augusto hoc nomine in-
signiant, qui Italicum, Vngaricum, Hispanicum & Gal-
licum,

licum, seu Celtarum sermonem callent? nonne & hi tibi viri docti videntur? negabis: rectè: Sapiencia enim non in ore; sed in mente. Cur illos igitur in eruditorum classe collocas, qui Romanam & Græcorum linguam addiscunt? num forsan quod sapientia & artes in his, non in illis linguis sunt scriptæ? rem acutegisti: hoc volebam. Vides itaque opinor, aliud esse sapientiam vel eruditionem, aliud eius ministrum ac famulum seu instrumentum. Vbi noto: linguas nempe Græcam ac Latinam instrumenta quidem esse veræ eruditionis; sed minus primaria, & quidem, ut Dialecticè loquar, accidentaria, vel etiam nostri tantum respectu, quibus neutra lingua est vernacula. Aristoteli Romanus sermo ad eruditionem comparandam nequicquam proderat, nec ipsius ignoratio oberrat. Quod si sapientia & artes aliis linguis essent conscriptæ, addisceremus; has verò minus curaremus. Est quidem donum linguarum donum DEI; sed tamen propterea non in iis eruditio consistit, nisi & in artibus Mechanicis & aliis DEI donis ineptè eruditionem collocare velis. Non succensebis itaq; mihi, si sanus es, quòd his, qui linguas tantum norunt, vel carmina etiam Græca & Latina conscribere didicerunt, ultra verò non sapiunt, laudem veræ & solidæ eruditionis non tribuo. Non minus à vero aberrant, etsi ad rem aliquid proferre videntur, qui doctos nuncupant, levi aliqua Philosophicarum disciplinarum ac superioris alicuius facultatis vel Theologiæ, vel Iuridicæ vel Medicæ cognitione imbutos, quique vel suorum præceptorum pronuntiata, vel etiam aliorum autorum sententias ac opiniones commemorare norunt, atque in iis tanquam in oraculis

Apollinis acquiescendum putant, etiamsi eius, quod dicunt, veras rationes ignorent: hi sunt, qui, ut Scaliger loquitur exer. 249. sect. 3. in superficie atque simplicitate, quam ipsi vocant simplicitatem, intellectuum contemplationis nostræ finem posuerunt: Quos si solidis aggrediare argumentis, eorumque opiniones præconceptas impugnes, aut magis muti erunt, quam pisces, aut altercationes tibi obiicient (si enim eruditas disceptationes, sine quibus teste oculatissimo Scaligero, tam non elicitur veritas, quam non sine collisione lapidum ignis) aut à præceptorum aliorumque magni nominis autorum sententiâ latum unguem discedere nefas esse clamabunt. Verum quidem est, præceptores tanquam parentes sanctè colendos: sed & hoc verum, veritati eosdem esse postponendos, *δοξαε δ' αν' ισως βελτιον ειναι*, inquit Philosophus, lib. I. Ethic. cap. 6. *καὶ δεῖν ἐπιστωτηρία γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεία ἀναρρεῖν, ἄλλωσ τε καὶ φιλοσοφῶντες ὄντα, ἀμφοῖν γὰρ φιλοῖν ὄντων ὁσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν.*

Sed ne vestrâ benevolentiam, magnifice, Nobilissimè, Reverendi, Amplissimè, Clarissimè, Doctissimèque viri, me abuti iure quis dicat, compendio utar. Quæres: quem tu igitur doctum existimas, si hi solidè docti non sunt. Dicam: quem Stagirites Philosophus libro I. Metaphys. sapientem. Sapiens autem Aristoteli est is, qui rerum primas & proximas causas aptè assignare, ex iisque veritatem elicere novit, ac certiozem habet scientiam aliis, eo quod habet notitiam ex primis, ex quibus certitudo in scientiis oritur. Et ut verbo dicam: eruditus est, qui Philosophus: nam ut Iulius Cæsar Scaliger, qui ad miraculum usque fuit subtiliter doctus, & doctè subtilis exercitat. 274. de subtil: contra Cardan: inquit, non est sapiens, ideoque nec eruditus, qui

qui non profecerit philosophiâ, nisi quis sapientem di-
cere ausit eum, qui non profecerit in studio sapientiæ:
Dices igitur, me soli philosopho hoc augustum nomen
ascribere & soli, & non soli. Solum Philosophum
dico doctum, eò quod non Philosophus non est solidè
doctus, nisi quis sapientem absurdè pronuntiet eum,
qui sapientiæ est ignarus. Nam quid aliud philoso-
phia, quæ donum DEI, quam sapientia, & quidem sa-
pientia hominibus à DEO concessa? nega, si audes. Si
igitur quis absque philosophiâ verè & solidè doctus,
absque sapientiâ quis erit sapiens, quod nemo nisi bar-
dus & blennus dixerit. Theologus itaque non Philo-
sophus non doctus, Iureconsultus non Philosophus
non doctus, similiter & Medicus: iudicio enim quod,
teste acutissimo Scaligero, est anima sapientiæ & ra-
tio animi reflexa caret: iudicio autem caret, quia dis-
cursu Syllogistico, quem sola suppeditat Philosophia,
caret, sine quo nullum verum esse potest iudicium, ni-
si quis iudicium absque ratione esse posse stultè sibi
imaginetur. Obiicies mihi Apostolos, qui simplices
fuerunt piscatores. At frustra te illorum exemplo sola-
ris: non manserunt simplices piscatores; sed illumina-
ti sunt Spiritu Sancto immediatè. Regeris: dona DEI
sunt varia. Rectè: obeandem causam nec quivis sibi
hoc donum, eruditionem nempe, quæ non cuivis à
DEO datur, arroget vel attribuat, nec se quarumvis re-
rum iudicem constituat. Sed & non solum Philoso-
phum dico doctum, quia & Theologi, Iureconsulti, &
Medici sunt solidè ac non vulgariter, seu vulgi tantum
opinionem, docti, si sint Philosophi. Sola enim philoso-
phia modum rectè ratiocinandi per Syllogisticum

B 3

discur-

discursum, sine qua ratiocinatione nullum sincerum
iudicium, præscribit.

At quorsum hæc? ut, quoniam scholarum finis &
scopus est vir doctus (pietatem præsupponimus) vide-
as, quæ & quot media ad hunc finem consequendum
in scholâ rectè instituendâ requirantur, ut etiam de ve-
ro ac idoneo operarum Scholasticarum iudice consta-
re possit. Quemnam autem huic muneri præficiemus?
virum non vulgi tantum opinione doctum: hic enim,
ut iam antea diximus, est ineptus; sed solidè ac eruditè
eruditum, eumq; non omnem, sed qui & scientiâ & ex-
perientiâ pollet. At dices: quosvis etiam qualitercunq;
doctos admitti posse, propterea quòd omnes in scholis
sunt enutriti, & sic scientiam ac experientiam habere
videntur. Non eo in tuam sententiam etiam si rogatus:
aliud est discere, aliud docere: aliud regere, aliud regi.
Nam si experientia, sine qua artifex multotiens in ope-
rando peccat, ut philosophor. Princeps lib. i. Metaphys.
ait: in ulla arte exigitur, certè in operis Scholasticis
maximopere est necessaria, quippe cum nullibi singula-
rium, in quibus occupata est experientia, maior occur-
rat diversitas, & docentium & discentium, & eorum
quæ docentur. Hæc omnia & singula, qui non exactè
noverit, & cum scientiâ experientiam iunxerit, certè
non magis aptè is iudicabit de scholis, quàm cæcus de
colore. De rebus enim ignotis, ut dici solet, nemo po-
test ferre sincerum iudicium. Aspice Theologum, fe-
retne patienter ut Iurisconsultus non Theologus de
controversiis Theologicis ac officio docendi Ecclesia-
stico ex iure ferat sententiam? feretne patienter Iuris-
consultus, ut Medicus de forensibus dimicationibus
iudicet? feretne Medicus iudicem vel Theologum vel
Iure-

Iureconsultum? Audietne tutor sartorem? quare igitur hic quosvis ad tribunal scholasticum admitteremus? dici aliàs solet: tutor ne ultra crepidam. Habemus nunc iudicem: habemus finem scholarum.

Restat ut media, de quibus iudicium ferri solet, attingamus: attingamus dico, nam prolixè & dignè ea velle persequi non est huius loci, non est huius temporis. Quapropter nec de omnibus mediis agam: nam sic & de modo docendi ac discendi, item de lectionibus dicendum foret, de quibus tanta est iudiciorum diversitas, ut nil supra: quidam susque deque habent, ut cum Comico loquar, quæ, quot, quales & qualiter lectiones proponantur, nihil referre dicentes, per quæ media ad metam acceleremus: Qui mihi videntur non considerasse illud philosophi lib. 3. Eth. cap. 3. βδλεuόμεθα δὲ, οὐ περὶ τῶν τελῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη, οὔτε γὰρ ἰατρός βδλεuεται εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ, εἰ πείσεται, ἀλλὰ δαιμονοὶ τὰ τέλη, πᾶς κού διὰ τίνων ἔσται, σκοπέσει. Non de fine; sed de mediis est consultatio. Quod si plura occurrunt media, tum quibus facilimè & optimè, ut ibidem Philosophus monet, finem consequi possumus, deliberatur. Sed de his hoc loco satis.

Venio ad præceptores, qui in primis vulgi & indoctorum, imò & multorum doctorum acerbis calumniis sunt expositi, quibus hoc seculo ferè nihil est vilius, & deinde ad discipulos. De quibus non prout dignitas postulabat, sed pro temporis ratione dicam. Duo potissimum hinc occurrunt: informatio seu rectè docendi ac discendi ratio & disciplina. De illâ, quàm crebri clamores, quàm variæ querelæ; sed & quàm graves calumniæ, discipulus si non proficit, nihil aliud audies, quàm præceptoris vel inscitiam vel
negli-

negligentiam: longius rarissimè prospiciunt. Verùm
nimis ieiunè, imò inscitè ac insulsè iudicant, qui sic iu-
dicant: non solùm enim in præceptorem; sed & ad di-
scipulum (sunt namque ex numero τῶν πρῶτος & ut loquitur
Philosophus) respicere debebant.

» Verum est, in præceptore idoneo requiri iudici-
» um, dexteritatem & facultatem docendi. Iudicium
» quod à singulari eruditione promanat, eaque acuitur,
efficit, ut è tantâ copiâ & veritate monumentorum ac
præceptorum seligere utilia & ex utilibus necessaria,
ex necessariis optimo ordine constituta proponere
possit. Dexteritate & facultate ἐπιλωτικῆς præceptor
præstat, ut quæ selecta sunt, paucis & perspicuè præ-
legendo tradat, familiaribusque exemplis illustret:
» quam dexteritatem non nisi in naris emunctæ inge-
» niis invenire licet. Si qui iam præceptores his non
sunt instructi, certè minus feliciter iuventutem do-
cent, atq; propterea culpandi: nam pudeat eos, ut cum
Tullio loquar, quod ita se literis abdiderunt, ut nihil
possint ex his ad communem afferre fructum: Verùm
magis culpandi sunt illi, qui eis hanc duram provin-
tiam demandârunt. Ex parte verò discipulorum plura ti-
bi considerata erunt, si veram causam, ob quam di-
scipuli optatum eventum non semper consequantur,
cognoscere volueris. Valet hîc primum principis il-
lius Medicorum Hippocratis Aphorismus primus,
ὁ βίος βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρῆ, ὁ δὲ καρπὸς ὀξύς. Quapropter
non sunt audiendi quidam maleferiati, qui præ aliis au-
reos montes pollicentur, cum vix quadrans illis in arca
sit, seque quamlibet artem facili labore ac brevi tempo-
re disciplinæ suæ alumnis communicaturos magnifi-
cè profitentur, interim adolescentiæ pro thesauris car-
bones.

bones, pro veris rebus, meras umbras ac nugaces nugas obtrudentes. Perpendas etiam artes esse habitus, qui non nisi multis & crebris exercitationibus acquiruntur.

Quapropter & viri docti flagitant in discente ætatem: quid enim ætate alienâ proficias? nam quamvis non ætate; sed ingenio adipiscitur sapientia, ut Comicus in Trinummo inquit; tamen idem ibidem ait: ætas sapientiæ condimentum, & sapientia ætati cibus est, & ut nihil de summâ negligentia discipulorum dicam, quæ sæpissimè labores præceptoris, alioqui salutare, planè irritos reddit, natura imprimis requiritur, quod & Flaccus Poëta intellexit, dicens:

Tu nihil invitâ dices faciesve Minervâ. Quid enim naturâ adversâ inceptes? nihilo sane plus, atque si tibi pedes gelu enecti sint, & cursu decertes cum alio. Qui igitur naturæ dotibus est orbatus, is quamvis ringitur & naturæ litem intendit, meliorem conditionem non reddit, ideoque vitæ genus sibi magis aptum & conveniens eligat. Veluti si vires corporis cum ingenii viribus comparem, qui nullo robore membrorum est, is ab incude refugiat, cum ista malleorum pondera attollere non possit, nedum ut continuos dies ad ignes flammivomos, ut Maro loquitur, imbecillia brachia iactet, ut Brontes Steropesque & nudus membra Pyracmon. Reliqua temporis ratione habitâ, sciens prætereo. Vides itaque quàm insulsus sis iudex, qui mox præceptoris culpam assignas, quando discipulum pro nutu non profecisse animadvertis, cum pluribus modis in discipulo, quàm præceptore, culpa residere possit. Si igitur quidam discipulorum laudabiles in literis progressus faciunt, præceptores iam iam sunt culpâ liberi: cæteri,

C

teri,

teri, quòd minus proficiunt, illi, non præceptores in
culpâ sunt. Et cum in omnibus discipulis non sit ea-
dem natura, idem ingenium, eadem memoria, eadem
deniq; diligentia, non mirum, quod non æquè omnes
proficiunt.

Ad disciplinam Scholasticam accedo, quàm dum
quisque ferè suâ naturâ quoque ingenio definit, nulla in
re sibi satis fieri patitur. Invenias homines, quibus in
bonos adolescentes facta & humanitas nimia indul-
gentia est: quibus in improbiore & contumaces se-
veritas appellatur sævitia, crudelitas & Tyrannis.
Et ut concludam, moenente me tempore: calumnia,
calumnia, inquam, nullibi magis patentem campum
habet, nullibi frequentius sedem figit, nullibi impu-
nius grassatur ac sævit: à quo immani portento qui-
bus armis te tueare? nullis, nisi summæ pati-
entia. Dixi, audistis, habetis,
iudicate.

EXXII

IN SCH

NAM, POS

conflagratio

lustri

ra

Argone Vulcani p[er] se va furentis,

Vt sacros Musis p[er]deret illa lares?

Perdere non potuit: quia perdere posse ne-

gavit,

Numina eae cuius sunt capite orta,

IHOVA.

Quin nova tecta illis reparanda fuere Deabus,

Palladeq[ue], & Phæbo præside digna magis.

Nate Ihovæ summi, TV præses es artibus Vnus:

His præes ut solus, sic quoq[ue] semper ades.

Rostra sine his, cathedra, suggestus, pulpita frigent,

Esse sine his hominum vita beata nequit.

Isidis vrbs verbi lucem lux reddidit Orbi;

Vagitum hæc sensit prima, LUTHERE, tuum.

Quæ domus excepit TE natum, immunis ab omni

Circumcircâ igni prædominante, stetit.

Mira loquor, sed vera loquor, mihi visa locutus:

Vicinæ in cineres cunctæ abiere domus.

Statq[ue] ea adhuc, cumq[ue] Isidis vrbe ea stabit in ævum;

Depositum verbi dum fovet alma sacrum.

C 2

Sed,

Isiacosq; do
rege, atq; tege.

canet.

Christophorus Cæsar Scholæ
Halensis Rector.

107

Q.K.514,8

X 200 50

ORDINARIUM
LATICORUM
OPERARUM

Solemnis Dedicatio
10. Novembr.

M. ALBERTUS
cuiusdem

MAGD.
Apud Iohannem

